

رابطه هیجان خواهی و آمادگی به اعتیاد و نقش تعدیل گر ویژگی های شخصیتی روان رنجور خویی و توافق پذیری در دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد

محمد وطن خواه^{۱*}، یحیی اکبری شایه^۱، محمد دلاور^۲، فروغ ریاحی^۳، سحر پاک^۱

۱) گروه روان شناسی بالینی، دانشکده پزشکی، دانشگاه شهید چمران اهواز

۲) گروه روان شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شیراز

۳) گروه روان پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه بندر شاپور اهواز

تاریخ پذیرش: ۹۲/۱۲/۲۲

تاریخ دریافت: ۹۲/۸/۲۷

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش تعدیل کننده ویژگی های شخصیتی روان رنجور خویی و توافق پذیری بر رابطه بین آمادگی به اعتیاد و هیجان خواهی در دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد انجام گرفت.

مواد و روش ها: جامعه پژوهش شامل دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد بود که از میان آن ها تعداد ۲۰۵ آزمودنی (۹۳ مرد و ۱۱۲ زن) با روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند و به پرسش نامه های آمادگی به اعتیاد، فرم کوتاه پرسش نامه شخصیتی نئو و هیجان خواهی آرنت پاسخ دادند. داده ها با استفاده از روش تحلیل رگرسیون چندگانه تعاملی تحلیل شد.

یافته های پژوهش: یافته ها نشان داد که هیجان خواهی و آمادگی به اعتیاد رابطه مثبت معنی داری دارند. اما تحلیل رگرسیون چندگانه تعاملی، نشان داد که رابطه آمادگی به اعتیاد و هیجان خواهی فقط توسط روان رنجور خویی تعدیل می گردد و توافق پذیری هیچ گونه نقش تعدیل کننده گی در این رابطه ندارد.

بحث و نتیجه گیری: با توجه به یافته های پژوهش می توان نتیجه گرفت روان رنجور خویی نقش تعدیل کننده ای در رابطه هیجان خواهی و آمادگی به اعتیاد دارد. در نتیجه هیجان خواهی در افراد با توجه به ویژگی های فردی (روان رنجور خویی) با آمادگی به اعتیاد رابطه دارد.

واژه های کلیدی: آمادگی به اعتیاد، هیجان خواهی، روان رنجور خویی، توافق پذیری

*نویسنده مسئول: گروه روان شناسی بالینی، دانشکده پزشکی، دانشگاه شهید چمران اهواز

مقدمه

از هزاران سال پیش انسان ها برای مداوای بیماری ها، تسکین دردها و کاهش رنج روانی از داروها استفاده می کردند. از میان این ها مصرف داروهای روان گردان از آن جهت که موجب تغییر در حالات روانی فرد می گردند، خلق را بهبود می بخشند و ادراک فرد را از جهان بیرون دگرگون می سازند و نیز از سطح اضطراب می کاهند، بیشتر مورد توجه بوده است، (۱). سازمان بهداشت جهانی اعتیاد را چنین تعریف می کند: «حالت سرمستی مزمنی که بر اثر استفاده مکرر از مواد مخدر و محرک (طبیعی یا مصنوعی) در فرد و جامعه اختلال ایجاد می کند». خصوصیات بارز اعتیاد شامل میل شدید و غیر قابل کنترل برای به دست آوردن مواد به هر قیمتی، ازدیاد مقدار استفاده آن به نحو تصادفی و اتکالی شدید روانی و گاهی جسمانی به استفاده از آن مواد است. (۲) به طور کلی می توان اعتیاد را بیماری جسمانی-روانی-اجتماعی دانست که در شکل گیری آن زمینه های پیش اعتیادی متعددی نقش اساسی ایفا می کنند، (۳). می توان این عوامل پیش اعتیادی را آمادگی به اعتیاد نام نهاد. آمادگی به اعتیاد، باورهای فرد در مورد نتیجه و عاقبت هر کار و ارزشی که فرد برای این نتیجه قائل است، قلمداد می شود، (۴). با توجه به این امر توجه به متغیرهای مرتبط با رفتارهای اعتیادی به منظور پیش گیری از اعتیاد در میان جوامع الزامی به نظر می رسد.

یکی از متغیرهای فردی مرتبط با اعتیاد هیجان خواهی است. هیجان خواهی، از آن جهت که میزان باز بودن شخص نسبت به تجارب جدید را توصیف می نماید، می تواند نقش مهمی در سبب شناسی اعتیاد ایفا کند. هیجان خواهی، نوعی تمایل ارثی برای شروع یک فعالیت مشتاقانه در پاسخ به محرک های جدید است. افراد با هیجان خواهی بالا معمولاً افرادی تنوع طلب، کم حوصله، تکانشی در رسیدن به پاداش، ناتوان از پذیرش ناکامی و عموماً نظم ناپذیر هستند، (۵). شواهد قابل ملاحظه ای سوء مصرف مواد را به هیجان خواهی ربط می دهند، (۶-۸). زاکرمن در سال ۱۹۷۹ با ترتیب دادن آزمونی برای اندازه گیری مولفه های شخصیتی نشان داد که در بین افراد از لحاظ میزان هیجان خواهی تفاوت زیادی وجود دارد و نمرات بالا در مقیاس فوق با بعضی خصوصیات رفتاری از جمله سوء مصرف مواد رابطه دارد، (۹). هم چنین هات در پژوهشی بین شروع و تداوم فعالیت هایی چون پرخوری، لذت طلبی جنسی، میل به مصرف الکل و سوء مصرف مواد با درجات بالایی از هیجان خواهی مشاهده نموده است، (۵).

پژوهش های داخل کشور نیز رابطه هیجان خواهی و رفتارهای اعتیادی را تایید کرده است. به طور مثال قاسمی و همکاران (۱۳۹۰)، به مقایسه هیجان خواهی در افراد معتاد و سالم پرداختند که نتایج نشانگر تفاوت معنی دار هیجان خواهی بین دو گروه بود. (۱۰)

از طرف دیگر اکثر مطالعات به صورت با ثباتی نشان داده اند که رگه های شخصیت می توانند به عنوان بخشی از علت شناسی سوء مصرف مواد در نظر گرفته شوند، (۱۱). این متغیرها را می توان به عنوان عوامل مستعدکننده به اعتیاد یا آمادگی به اعتیاد تلقی کرد. شخصیت یکی از ابعاد شکل دهنده رفتار است و به ویژگی های بیرونی و قابل رؤیت ما اشاره دارد، یعنی آن جنبه از ما که دیگران می توانند ببینند، (۱۲). اساس تفاوت های فردی ناشی از شخصیت است. در معنای این مفهوم اکثر روان شناسان توافق دارند که شخصیت به عنوان منحصر به فرد بودن هر انسانی در نوع تفکر، احساس و رفتارش تلقی می شود، (۱۳). نظریه پنج عاملی شخصیت از سوی کاستا و مک کوری در اواخر دهه ۱۹۸۰ ارائه شد که در اوایل دهه ۹۰ مورد بازبینی قرار گرفت و پنج عامل روان رنجور خویی، برون گرایی، تجربه گرایی، موافقت و جدیت به وسیله تحلیل عاملی به دست آمد، (۱۴). طبق مطالعات انجام شده، مؤلفه های شخصیت به عنوان متغیرهای زمینه ساز و تعدیل کننده، نقش مهمی در شروع و دوام سوء مصرف مواد در گروه های سنی، فرهنگی و جنسی ایفا می کنند به طور مثال در پژوهشی که اکبری، وطن خواه، زرگر، تیموری و احمدیان (۱۳۹۲) انجام دادند نتایج نشانگر آن بود که ویژگی های شخصیتی مانند توافق پذیری و روان رنجور خویی با آمادگی به اعتیاد رابطه دارد، (۱۵). به طور کلی پژوهشگران با بررسی رگه های شخصیت در پی تبیین این مسئله هستند که چرا برخی افراد و نه همه آن ها به سمت مواد سوق داده می شوند، (۱۵). از آن جایی که صفات شخصیتی نقش بنیادینی در تبیین رفتارهای اعتیادی دارند می توانند در رابطه اعتیاد و سایر متغیرها نقش میانجی گر داشته باشند. به عبارت دیگر این متغیرها می تواند رابطه دیگر متغیرها را با گرایش به اعتیاد تعدیل کنند. در این میان می توان به تأثیر روان رنجور خویی و توافق پذیری به عنوان عوامل تعدیل کننده اشاره نمود. مطالعات نشان داده است که افرادی که در مقیاس روان رنجور خویی نمرات بالاتری کسب می کنند، در مواجهه با موقعیت های تنیدگی زا از راهبردهای منفعلانه از قبیل اجتناب، خود ملامت گری،

تعداد ۲۰۵ نفر انتخاب و مورد آزمون قرار گرفتند. دامنه سنی این دانشجویان بین ۱۸ تا ۴۰ سال با میانگین ۲۲ سال بود. به منظور تحلیل داده ها در این پژوهش از روش های آماری توصیفی و آزمون های آماری همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه به روش گام به گام استفاده شد. داده ها به وسیله نرم افزار SPSS نسخه شانزدهم، مورد تحلیل قرار گرفتند. ضمناً سطح معنی داری برای آزمون فرضیه ها برابر ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

ابزار پژوهش

فرم کوتاه پرسش نامه پنج عامل شخصیت (NEO-FFI): این پرسش نامه ۶۰ ماده است و به وسیله جان، (۲۰)، ساخته شده است. پاسخ هر سوال در طیف پنج درجه ای لیکرت از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق نمره گذاری می شود. ضرایب آلفای کرونباخ برای مقیاس های نوزگرای، برونگرایی، تجربه پذیری، توافق و وظیفه شناسی از ۰/۵۲ تا ۰/۸۷ متغیر بوده است. در این پژوهش از سوالات دو خرده مقیاس روان رنجوری و توافق استفاده خواهد شد. داودی (۱۳۸۶) پایایی این مقیاس را از روش بازآزمایی در پنج خرده مقیاس آن به ترتیب ۰/۶، ۰/۸۲، ۰/۵۹، ۰/۷۱ و ۰/۶۶ و روایی سازه آن را در نمونه افراد سالم شهر اهواز بین ۰/۲۸ تا ۰/۷۰ گزارش کرده است.

مقیاس هیجان خواهی آرنت: این مقیاس در سال ۱۹۹۳ توسط آرنت برای اجتناب از محدودیت های فرم پنجم زاگرن در پی کشف رابطه هیجان خواهی با نیاز به تازگی و شدت به عنوان دو محور فرعی ساخته شده است. این آزمون ۲۰ گویه دارد و شامل دو خرده مقیاس میل به تازگی و شدت تجربه حسی می باشد. شیوه نمره گذاری آزمون بر اساس مقیاس لیکرت (۱=هرگز تا ۴=خیلی زیاد) است. خصوصیات روان سنجی این مقیاس در ایران توسط پور وفایی (۱۳۷۶)، به نقل از ابوالقاسمی و نریمانی (۱۳۸۴)، گزارش شده است ضریب آلفای کرونباخ آن ۰/۶۵ و ضریب همبستگی کل مقیاس آرنت با مقیاس هیجان خواهی زاگرن $r=0.41$ به دست آمد. (۲۱)

مقیاس آمادگی به اعتیاد: در این پژوهش از مقیاس ایرانی آمادگی به اعتیاد که توسط زرگر (۱۳۸۵) در ۴۱ ماده و دو خرده مقیاس آمادگی فعال و آمادگی منفعل نسبت به اعتیاد ساخته شده است، استفاده شد. زرگر این پرسش نامه را با توجه به ویژگی های روانی اجتماعی جامعه ایرانی تدوین و مورد روایی قرار داده است. نمره گذاری آن بر روی یک بیوستار از صفر (کاملاً مخالفم) تا سه (کاملاً موافقم) می باشد. در عامل آمادگی فعال بیشترین ماده ها

شیوه های مبتنی بر سبزه جویی بین فردی از جمله واکنش خصمانه و تخلیه هیجان استفاده می کنند، (۱۶). افراد با خصوصیات توافق پذیری، افرادی هستند با اعتماد به نفس بالا که پرخاشگری خود را کنترل می کنند که این خصیصه شخصیتی منجر به رفتار کنارآیی و مقابله مطلوب فرد با بیماری خواهد شد. هم چنان که در مطالعه کورنور و نوردویک (۲۰۰۷) سوء مصرف کنندگان هروئین، به طور معناداری خودشان را به عنوان افرادی با سطح بالای صفات روان رنجور خوبی توصیف کردند و هم چنین در بعد وجدان، برون گرایی و توافق پذیری نمرات پایینی کسب کردند، (۱۷). هم چنین نتایج مطالعات دوبی و همکاران (۲۰۱۰)، نشان داد که سوء مصرف به طور معناداری در عوامل، توافق پذیری و وظیفه شناسی و برون گرایی نمرات پایین و در نمرات روان رنجور خوبی نمرات بالا کسب کردند. ولی در گشودگی به تجربه تفاوت معناداری مشاهده نشد، (۱۸). هم چنین در پژوهشی که آزادمرزآبادی و همکاران (۱۳۹۲) به منظور بررسی صفات شخصیتی سربازان وابسته به مواد و سربازان بهنجار به عمل آوردند؛ نتایج نشانگر آن بود که در افراد وابسته به مواد روان رنجور خوبی بیشتر و توافق پذیری و سایر ابعاد شخصیتی مثبت کمتری وجود دارد، (۱۹). به طور کلی تقریباً در تمام مطالعات مربوط به بررسی نیم رخ شخصیتی افراد سوء مصرف کننده بین عامل روان رنجور خوبی، رابطه مثبت و معنادار و بین عوامل توافق پذیری و وظیفه شناسی با سوء مصرف مواد، رابطه معنی دار منفی گزارش شده است، (۱۸). در همین راستا پژوهش حاضر با تکیه بر بنیان پژوهشی گسترده و هم چنین با توجه به گستره وسیع تأثیرگذاری ابعاد روان رنجور خوبی و توافق پذیری در کنار سایر عوامل، در شیوه برخورد با محیط و بالاخص زمینه سازی پذیرش اعتیاد، این متغیرها را به عنوان عوامل تعدیل کننده در رابطه با هیجان خواهی و ابتلای افراد به اعتیاد، لحاظ نموده است. بنا بر این هدف پژوهش حاضر بررسی نقش تعدیل گر متغیرهای توافق پذیری و روان رنجور خوبی در رابطه با هیجان خواهی و آمادگی به اعتیاد در دانشجویان می باشد.

مواد و روش ها

طرح پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی می باشد. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد که در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ در این دانشگاه مشغول به تحصیل بودند، تشکیل می دهد. از بین دانشجویان مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد این دانشگاه

خواهی و آمادگی به اعتیاد بیان شده است. همان طور که مشاهده می شود میان هیجان خواهی و آمادگی به اعتیاد رابطه ای معنی دار ($t=0.63$)، $P<0.01$ وجود دارد.

در مرحله بعد نقش متغیرهای روان رنجور خویی و توافق پذیری به عنوان متغیر تعدیل کننده در رابطه بین هیجان خواهی و آمادگی به اعتیاد به شیوه رگرسیون سلسله مراتبی وارد معادله رگرسیونی شدند. (جدول شماره ۲) تحلیل متغیرهای وارد شده در هر گام نشان دهنده میزان تبیین تغییرات آمادگی به اعتیاد توسط متغیرهای وارد شده است که به وسیله متغیرهای گام قبلی تبیین نشده اند.

به ترتیب مربوط به رفتارهای ضد اجتماعی، میل به مصرف مواد، نگرش مثبت نسبت به مواد، افسردگی و هیجان خواهی می باشد و در عامل دوم (آمادگی منفعل) بیشترین ماده ها مربوط به عدم ابراز وجود و افسردگی می باشند. پایایی آن به روش آلفای کرونباخ 0.90 محاسبه شده است و روایی ملاکی و روایی سازه آن مطلوب برآورد شد، (0.22). هم چنین پایایی و روایی این مقیاس و عوامل دو گانه آن در پژوهش زرگر، نجاریان و نعمی 1387 نیز بسیار مناسب ارزیابی شده است.

یافته های پژوهش

در جدول شماره ۱ ضریب همبستگی متغیر هیجان

جدول شماره ۱. ضرایب همبستگی ساده آمادگی به اعتیاد با هیجان خواهی و ابعاد شخصیتی توافق پذیری و روان رنجور خویی

مقیاس ها	میانگین	انحراف معیار	۱	۲	۳	۴
آمادگی به اعتیاد	۴۲	۲۴/۸۴	۱			
هیجان خواهی	۴۱/۹۶	۱۱/۸۸	۰/۶۳***	۱		
روان رنجور خویی	۲۸/۵۱	۹/۳۱	۰/۵۵۴***	۰/۳۷۸***	۱	

مثبت و معنی دار دارد ولی با توافق پذیری رابطه ای مشاهده نگردید.

به منظور بررسی فرضیه دوم پژوهش، از روش آماری رگرسیون چندگانه، به شیوه بارون و کنی (۱۹۸۶) استفاده گردید. در جدول شماره ۲ نتایج این آزمون آورده شده است.

نتایج حاصل از ضرایب همبستگی ساده پیرسون (جدول شماره ۱) نشان می دهد که، متغیر هیجان خواهی با آمادگی به اعتیاد رابطه مثبت و معنی داری دارد، ($t=0.63$)، $P<0.01$ از این رو فرضیه اول پژوهش تایید می گردد. علاوه بر این، همان گونه که جدول شماره ۱ نمایش می دهد، آمادگی به اعتیاد با بعد روان رنجور خویی رابطه

جدول شماره ۲. نتایج رگرسیون سلسله مراتبی و اثرات تعاملی روان رنجور خویی و توافق پذیری و هیجان خواهی در متغیر آمادگی به اعتیاد

گام	R^2	ضریب بتا	P
یکم			
هیجان خواهی	۰/۳۹۷	۰/۶۳۰	۰/۰۰۰
دوم	۰/۳۱۲		
روان رنجور خویی		۰/۵۴۹	۰/۰۰۰
توافق پذیری		۰/۰۶۹	۰/۳۴۹
سوم	۰/۵۰۰		
هیجان خواهی × روان رنجور خویی		۰/۶۱۱	۰/۰۰۱
هیجان خواهی × توافق پذیری		۰/۱۳۴	۰/۱۱۳

بنا بر این فرضیه دوم پژوهش تایید می گردد.

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با هدف بررسی رابطه بین هیجان خواهی و آمادگی به اعتیاد با تعدیل گری متغیرهای توافق پذیری و روان رنجور خویی صورت گرفت. یافته های پژوهش مؤید آن است که بین هیجان خواهی و آمادگی به اعتیاد رابطه

نتایج رگرسیون چندگانه تعاملی، به شیوه بارون و کنی (۱۹۸۶)، نشان می دهد، که از میان ویژگی های شخصیتی روان رنجور خویی و توافق پذیری، تنها متغیر روان رنجور خویی توانست واریانس تبیین شده متغیر ملاک را به طور معنی داری بالا برده و رابطه میان هیجان خواهی و آمادگی به اعتیاد را تعدیل نمایند ($R^2=0.500$)، $P<0.01$

و با اثرگذاری بر هیجان‌خواهی فرد بر آمادگی به اعتیاد اثر گذارد. به این معنی که هیجان‌خواهی به طور مستقیم با آمادگی به اعتیاد رابطه ندارد بلکه در این رابطه متغیر شخصیتی روان رنجور خویی نقش واسطه‌ای دارد. افرادی که در مقیاس روان رنجور خویی نمرات بالایی کسب می‌کنند، احتمال بیشتری وجود دارد که دارای باورهای غیر منطقی باشند، قدرت کمتری در کنترل تکانه‌ها داشته باشند و میزان سازش ضعیفی تری با دیگران و شرایط استرس‌زا را نشان دهند، (۲۶). هم‌چنین مطالعات قبلی نشان داده‌اند که نمرات بالا در مقیاس روان رنجور خویی با رفتارهای پرخطر به عنوان شیوه‌ای برای مقابله با حالات خلقی منفی همبسته است، (۲۹). بنا بر این اغلب محققین از خصیصه روان رنجور خویی به عنوان عامل مهیاساز و مستعدکننده برای انجام رفتارهای پرخطر از جمله اعتیاد یاد کرده‌اند، (۲۷). از طرف دیگر یافته‌های این پژوهش نشان داد که متغیر توافق‌پذیری در تبیین رابطه بین هیجان‌خواهی و آمادگی به اعتیاد نقش تعدیل‌کنندگی را نتوانست ایفا کند، به عبارت دیگر نتایج تحلیل رگرسیون نتوانست نقش توافق‌پذیری را در خصوص پیش‌بینی رابطه هیجان‌خواهی و آمادگی به اعتیاد به نحو معناداری پیش‌بینی کند. بنا بر این هیجان‌خواهی و آمادگی به اعتیاد بدون توجه به متغیر توافق‌پذیری با یکدیگر رابطه دارند. به طور کلی، فردی که در این مقیاس نمرات بالایی به دست می‌آورد اساساً نوع دوست است که با دیگران احساس همدردی می‌کند و مشتاق کمک به آنان است و اعتقاد دارد که دیگران نیز با او همین رابطه را دارند. به نظر می‌رسد که این شاخص، به سمت جنبه‌های مثبت اجتماعی و سلامت روان بیشتر سوق دارد. هم‌چنین این مقیاس با واکنش فرد به تعارض‌های بین‌فردی در ارتباط است. افراد با نمرات بالا می‌توانند پرخاشگری خود را به خوبی کنترل نمایند، (۲۵). بنا بر این این متغیر بیشتر به صورت مستقیم با سلامت روان رابطه دارد تا رابطه معکوس با فقدان سلامت روان. بدین معنی که افزایش توافق‌پذیری می‌تواند سلامت روان را پیش‌بینی کند اما کاهش آن الزاماً نمی‌تواند پیش‌بینی‌کننده فقدان سلامت روان باشد.

به طور کلی با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر هیجان‌خواهی با آمادگی به اعتیاد در دانشجویان رابطه دارد که این امر می‌تواند نشان‌دهنده اهمیت هیجان‌خواهی به عنوان پیش‌بین رفتارهای اعتیادی باشد. هم‌چنین یافته‌ها نشان داد که رابطه هیجان‌خواهی و آمادگی به اعتیاد توسط روان رنجور خویی، اما نه توافق‌پذیری تعدیل می‌گردد. بنا بر

معنی داری وجود دارد که این یافته با نتایج بررسی‌های قاسمی و همکاران (۱۳۹۰)، چاندرا و همکاران (۲۰۰۳) و سیراگلو و ایزین (۲۰۰۵) می‌باشد، (۶،۷،۱۰). به این معنا که افرادی که در مقیاس هیجان‌خواهی نمرات بالاتری کسب نمودند، آمادگی بیشتری نسبت به پذیرش اعتیاد داشتند افراد هیجان‌خواه انسان‌هایی هستند که در باروری تجارب درونی و دنیای بیرون کنجکاو بوده و زندگی آن‌ها سرشار از تجربه است. این افراد طالب لذت بردن از نظریه‌های جدید و ارزش‌های غیر متعارف هستند و در مقایسه با افرادی که در این شاخص نمرات پایینی کسب می‌کنند، احساسات مثبت و منفی فراوانی دارند، (۲۵). علاوه بر این افراد هیجان‌خواه با توجه به نظریه برانگیختگی برای رسیدن به سطح برانگیختگی به تجارب تازه و بعضاً پرخطر نیاز دارند، این امر می‌تواند آن‌ها را برای سوء مصرف مواد آماده کند، (۲۵). به طور کلی بررسی‌های انجام شده در زمینه رابطه هیجان‌خواهی و سوء مصرف مواد نشان داده‌اند که هیجان‌خواهی بهترین پیش‌بینی‌کننده مصرف مواد می‌باشد، (۲۳)، و برخی از مطالعات نیز هیجان‌خواهی را با شروع زودتر و سطوح بالاتر سوء مصرف مواد در میان جوانان و بزرگسالان در رابطه دانستند، (۲۴). بنا بر این با توجه به تبیین‌های ارائه شده و نتایج پژوهش‌های پیشین منطقی به نظر می‌رسد که هیجان‌خواهی با آمادگی به اعتیاد رابطه داشته باشد. هم‌چنان که نتایج این پژوهش نیز تاییدکننده رابطه هیجان‌خواهی و آمادگی به اعتیاد است.

هم‌چنین در بررسی فرضیه دوم پژوهش، نتایج تحلیل رگرسیون حاصله نشان داد که متغیر روان رنجور خویی، در تبیین رابطه بین هیجان‌خواهی و آمادگی به اعتیاد، نقش معناداری ایفا می‌کند. پژوهش‌های پیشین رابطه روان رنجور خویی و اعتیاد را نشان داده‌اند، (۱۹-۱۷). در تبیین این یافته باید اذعان داشت که صفات شخصیتی به طور کلی از سه طریق می‌توانند بر سلامتی فرد اثر گذارند. نخست این که این صفات می‌توانند از طریق نقش پر رنگ خود بر سبب‌شناسی و پیش‌آگهی اختلالات اثر می‌گذارد. دوم این که صفات شخصیتی می‌توانند به طور غیرمستقیم بر وضعیت سلامت فرد اثر گذارند. و سوم این که صفات شخصیتی می‌توانند بر پاسخ‌های فرد نسبت به بیماری و درمان بیماری اثر گذارند، (۲۸). نتایج پژوهش حاضر به این نکته اشاره دارد که روان رنجور خویی در رابطه هیجان‌خواهی و آمادگی به اعتیاد نقش تعدیل‌کننده دارد. با توجه به این یافته به نظر می‌رسد که روان رنجور خویی به عنوان یکی از صفات عمده شخصیتی می‌تواند به طور غیرمستقیم

در دسترس انتخاب شد. هم چنین جامعه آماری این پژوهش شامل دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد بود که این امر می تواند تعمیم پذیری یافته ها را کاهش دهد. بنا بر این پیشنهاد می شود که پژوهش های دیگری در این زمینه در شهرهای بزرگ کشور انجام شود. یافته های این پژوهش می تواند موجب درک روشن تر از اعتیاد و عوامل مستعدکننده آن شده و به شناخت این بیماری کمک کند. علاوه بر این امید است، از این یافته ها در زمینه پیشگیری، درمان و بازتوانی اعتیاد به مواد مخدر به خصوص در جوانان استفاده شود.

سپاسگزاری

از کلیه دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد که در انجام این پژوهش ما را یاری کردند کمال تشکر را می نمایم.

این در تعیین پیش بین های رفتارهای اعتیادی لازم است که عوامل شخصیتی و فردی مانند روان رنجور خوبی مورد توجه قرار گیرد. به طور کلی با توجه به این یافته ها می توان اظهار داشت که بیماری اعتیاد مانند سایر بیماری های روانی از چندین عامل سرچشمه می گیرد که در هر فرد ممکن است گروه خاصی از آن ها بیشتر شرکت داشته باشند. بنا بر این، اگر در درمان اعتیاد تنها یکی از عوامل مدنظر قرار گیرد و از سایر عوامل چشم پوشی شود، احتمال

موفقیت در درمان به شدت کاهش خواهد یافت.

محدودیت ها و پیشنهادات

از محدودیت های پژوهش این است که نمونه به صورت

Reference

- 1-Seligman M, Rosenban D. Abnormal psychology. 2th ed. Norton & Company; 1989.
- 2-Shamloo S. [Psychopathology.] 2th ed. T-heran: Roshd; 2007. (Persian)
- 3-Galanter M. Spirituality and addiction: a research and clinical perspective. Am J Addict 2006;15; 276-302.
- 4-Zargar Y, Najarian B, Naami A. The correlation of personality trait, religious attitude and married satisfaction with addiction potential in personnel of an industrial company in Ahvaz. J Educat 2008;15: 99-120.
- 5-Huth-Bocks AC. Personality, sensation seeking and risking-taking behavior in a collage population. J Nat Honor Soc Psychol 2002; 15: 653-67.
- 6-Chandra PS, Krishna VAS, Benegal V, Ramakrishna J. High-risk sexual behavior and sensation seeking among heavy alcohol users. Indian J Med Res 2003;117:88-92.
- 7-Cirakoglu OC, Isin G. Perception of drug addiction among Turkish university students. Addict Behav 2005;30:1-8.
- 8-Dervaux A, Bayle F. Substance abuse in schizophrenia related to impulsivity, sensation seeking or anhedonia. Am J Psychiatry 2001;158 :492-5.
- 9-Atkinson R, Hilgard E. Introduction to psychology. 9th ed. Norton & Company; 1983.P. 231-60.
- 10-Ghasemi N, Rabii M, Haghayegh SA, Palahang H. The compare of sensitive seeking, coping style and vulnerability in front of stress in addict and normal person. J Res Addict 2011; 5: 7-20.

- 11-Hampson SE, Friedman HS. Personality and health: A life span perspective. New_York: Guilford Press; 2008.P.770-4.
- 12-Rostami D. The investigation of comparative of sensation-seeking in addicts and normal group. J Drug Abuse Addict Behav 2004; 2: 23-35.
- 13-Haslam N. An introduction to personality. New_York: SAGE Publications; 2007.
- 14-Solomon M, Kiang MV, Halkitis PN, Moeller RW, Pappas MK. Personality traits and mental health states of methamphetamine-dependent and methamphetamine non-using MSM. Addict Behav 2010;35:161-3.
- 15-Akbari Y, Vatankhah M, Zargar Y, Taimoori N, Ahmadian A. Study of personality characteristics (Neurosis, Agreeableness), excitement seeking, coping style, Alexithymia convention of the preparation of addiction as predictors in Ferdosi university student. Soc Sec Stud J 2013;33:163-79.
- 16-Haren E, Mitchell CW. Relationship between the five factor personality model and coping style. Psychol Educat 2003;4:38-49.
- 17-Kornor H, Nordvik H. Five-factor model personality traits in opioid dependence. Psychol Educat 2008;21:138-44.
- 18-Dubey C, Arora M, Gupta S, Kumar B. Five factor correlates: A comparison of abusers and non-substance abusers. Indian J Appl Psychol 2010;1 : 107-14.
- 19-Azadmarzabadi E, Karaminia R, Solaymani SH, Gholami M. The compare of personality trait in dependent and non-

dependent soldiers in 1389. *Milit Med J* 2013;1: 117-24.

20-Davoodi I. [The investigation of predictors of obsessive compulsive disorder and subclinical symptoms of disorder in Ahvaz city.] *J Ahvaz* 2007;5:123-7. (Persian)

21-Abolghasemi A, Narimani M. [Psychological tests.] Ardebil: Bagh-Rezvan 2005 (Persian).

22-Zargar Y. [Made and validity of addiction potential scale.] Second ed. Iran: Tehran 2006; (Persian).

23-Wagner MK. Behavioral characteristics relate to substance abuse and risk-taking, sensation-seeking, anxiety sensitivity, and self-reinforcement. *J Addict Beh* 2001; 26: 115-20.

24-Kopstein, AN, Crume, RM, Celentno DD. Sensation seeking needs among 8th and 11th grades. *J Drug Alcohol Depend* 2001;62:195-203.

25-Fathi-Ashtiani A. [Psychological test: personality and mental health.] Tehran: besat 2010. (Persian).

26-Aliloo MM, Zaynali SH, Ashrafian P, Samadi B. [The compare of neuroticism, extraversion, compulsivity and sensation seeking in addict with non-addict person.] *J Tabriz Uni* 2009; 14: 96-112. (Persian)

27-Malouff JM, Thorsteinsson EB, Rooke SE, Schutte NS. Alcohol involvement and the five-factor model of personality: A meta-analysis. *J Drug Educat* 2007;3:277-94.

28-Gustavsson PJ, Jonsson EG, Linder J, Weinryb RM. The HP5 inventory: definition and assessment of five health relevant personality traits from a five-factor model perspective. *Person Individual Differ* 2003;35:69-89.

29-Abdollahzadeh B. [The compare of personality factors, coping style with stress and stress rate in addict and non-addicts.] *J Tabriz Uni* 2007;6:46-51. (Persian)

Relationship Between sensation seeking and addiction potential and Mediating Role of neuroticism and agreeableness in Students of Firdausi Mashhad University

Vatankhah M^{1*}, Akbari-Shaye Y¹, Delavar M², Riahi F³, Pak S¹
(Received: November 18, 2013 Accepted: March 13, 2014)

Abstract

Introduction: Purpose of this study was to study the mediating role of neuroticism and agreeableness in relationship between sensation seeking and addiction potential in students.

Materials & Methods: Population of the study included 205 students (93 males and 112 females) of Firdausi Mashhad University that were selected randomly through available sampling method. Subjects completed sensation seeking, NEO-FFI and pre-addiction questionnaires. Data was analyzed with Person correlation and interactional multiple regression tests.

Findings: The results showed that there was a positive significant relationship between sensation seeking and pre-addiction. But result of interactional multiple regression showed that only the neuroticism had a mediating role in relationship between sensation seeking and pre-addiction.

Discussion & Conclusion: According to result, neuroticism has a mediating role in relationship of sensation seeking and addiction potential. So that, sensation seeking correlates with addiction potential based on the personal trait (neuroticism).

Keywords: Addiction potential, sensation seeking, neuroticism, agreeableness

1. Dept of Clinical Psychology, Faculty of Humanity Sciences, Ahvaz Shahid Chamran University, Ahvaz, Iran.

2. Dept of Clinical Psychology, Faculty of Humanity Sciences, Shiraz University.

3. Dept of Clinical Psychology, Faculty of Medicine, Jondishapoor University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran

* (Corresponding author)